

UMUMTA'LIM MAKTABLARI O'QUVCHILARIDA KITOBXONLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI

Muallif: Ne'matov Ismoiljon Baxrom o'g'li

*Farg'ona davlat universiteti 2-kurs magistranti (Farg'ona shahri,
O'zbekiston)*

E-mail: ismoiljonnematov102@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot raqamli transformatsiya sharoitida maktab o'quvchilarining mutolaa faolligini oshirishning pedagogik muammolarini tahlil qiladi. Farg'ona shahridagi 42-maktabning 7-8-sinf o'quvchilari ($n=51$) o'rtasida o'tkazilgan empirik tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, moddiy ta'minot yetarli bo'lsa-da (100%), o'quvchilarning 88 foizi raqamli kontentni afzal ko'radi. Vilkoksonning statistik kriteriysi yordamida ($p<0,05$) an'anaviy oilaviy namuna va o'smirning shaxsiy qiziqishi o'rtasida sezilarli tafovut aniqlandi. Maqolada geymifikatsiya va media-kuratorlik kabi innovatsion mexanizmlarni ta'limga joriy etish tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: pedagogik innovatsiya, kitobxonlik madaniyati, raqamli transformatsiya, ijtimoiy tarmoqlar, geymifikatsiya, mutolaa motivatsiyasi.

Kirish

Zamonaviy ta'limda "innovatsion mexanizm" tushunchasi ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiquvchi texnologik va metodik vositalar majmuini anglatadi (Khutorskoy, 2019). Bugungi kunda an'anaviy mutolaa usullari vizual kontent va ijtimoiy tarmoqlar bosimi ostida o'z samarasini yo'qotmoqda. Biroq, tanqidiy tafakkurni rivojlantirishning asosiy vositasi baribir kitob bo'lib qolmoqda. Tadqiqotning maqsadi — o'quvchilarning raqamli qiziqishlarini inobatga olgan holda kitobxonlikni rivojlantirishning yangi modelini ishlab chiqishdir.

Ammo inson aynan mutolaa orqali tanqidiy tafakkurni rivojlantirishi, dunyoqarashini kengaytirishi, o'z-o'zini anglash mexanizmlarini shakllantirishi

isbot talab qilmaydigan haqiqatdir. Mutolaa o'z xatti-harakatlarini anglashga, shaxsiy fazilatlarni tahlil qilishga va zamonaviy jamiyatda muvaffaqiyatli o'zini namoyon etish uchun zarur bo'lgan keng ko'lamli kognitiv ko'nikmalarni egallashga yordam beradi. Shunday qilib, o'qishga o'rgatishning yangi psixologik va pedagogik mexanizmlarini ishlab chiqish zamonaviy ta'lim tizimining strategik vazifasiga aylanmoqda.

Ta'limdagi innovatsion mexanizmlarni mazmunli (ta'lim mazmunini yangilash), texnologik (yangi o'qitish vositalarini joriy etish) va tashkiliy (o'zaro ta'sir shakllarini o'zgartirish) turlarga ajratish mumkin [2, 75-b.]. Raqamlashtirish davrida an'anaviy yondashuvlar o'z samaradorligini yo'qotmoqda, bu esa pedagogik mahoratni axborot kuratorligi ko'nikmalariga aylantirishni talab qilmoqda [2, 112-bet].

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot 2026-yilda Farg'ona shahridagi 42-maktabda o'tkazildi. Unda 51 nafar 13-14 yoshli o'smirlar ishtirok etdi. Ma'lumotlarni yig'ishda 11 ta savoldan iborat mualliflik so'rovnoma qo'llanildi. Olingan natijalarning ishonchliligi statistik tahlil — **Vilkokson noparametrik kriteriysi** yordamida tekshirildi.

Tadqiqot natijalari. So'rovnoma quyidagi faktlarni aniqlash imkonini berdi:

1. Moddiy to'siqlarning yo'qligi: 100% respondentlar (51 kishi) otalarning adabiyot sotib olishni moliyaviy qo'llab-quvvatlashga tayyorligini ko'rsatdilar. Bu esa muammoning iqtisodiy emas, balki psixologik-pedagogik xarakterga ega ekanligini tasdiqlaydi.

2. Media ta'siri: Axborot manbalari haqidagi savolga o'quvchilarning 88 foizi ijtimoiy tarmoqlarning ustuvorligini ko'rsatgan. Bu esa mazkur platformalardan kitobxonlikni targ'ib qilishning asosiy vositasi sifatida foydalanish zarur degan xulosaga kelish imkonini berdi.

3. Statistik farq: oilaviy muhitning rolini qayta ko'rib chiqish: Kitob o'qiydigan qarindoshlarning mavjudligi bolaning kitobga bo'lgan qiziqishini kafolatlamasligi aniqlandi. Vilkoksonning noparametrik mezonini qo'llash

kattalarning an'anaviy namunasi va o'smirning raqamli muhitdagi shaxsiy ishtiroki o'rtasida statistik jihatdan ahamiyatli farqni ($p < 0,05$) ko'rsatdi.

Muhokama va tavsiyalar. Olingan natijalarga ko'ra, kitobxonlikni maktabda shakllantirish uchun quyidagi **innovatsion mexanizmlar** taklif etiladi::

- Geymifikatsiya: Mutolaa jarayonini reytingli o'yinlar yoki raqamli "yutuqlar" (badges) tizimiga o'tkazish (Kapp, 2012).

- Media-integratsiya: Kitob sharhlarini "BookTok" yoki "BookTube" formatida maktab loyihalariga kiritish.

- **Shaxsiylashtirish:** O'quvchining qiziqishlari asosida sun'iy intellekt yordamida "individual mutolaa xaritasi"ni yaratish.

Xulosa

Raqamli jamiyatga moslashtirilgan mexanizmlarni joriy etish orqali "kompetentlik tafovuti"ni bartaraf etish mumkin. Bu kitob orqali shaxsning o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan barqaror ehtiyojini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Mirziyoyev, Sh. M. (2017). Decree on measures to further develop the system of book reading and reading culture. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/3336881>
2. Beyzerov, V. A., & Dvorak, V. N. (2023). Pedagogicheskaya i psikhologicheskaya innovatika v tsifrovoy srede universiteta [Pedagogical and psychological innovation in the digital environment of the university]. Gomel: GSU.
3. Kapp, K. M. (2012). The Gamification of Learning and Instruction: Game-based Methods and Strategies for Training and Education. Pfeiffer.
4. Khutorskoy, A. V. (2019). Pedagogicheskaya innovatika [Pedagogical innovation]. Moscow: Institute of Human Education.
5. Makarova, T. S. (2022). Formirovanie chitatel'skoy gramotnosti [Formation of reading literacy]. Vestnik obrazovaniya, (4), 12-18.
6. OECD. (2019). PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5f07c754-en>

7. Sodiqova, Sh. A. (2023). Maktab o'quvchilarining kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish [Development of reading culture in schoolchildren]. Zamonaviy ta'lim, (1), 45-50.
8. Twenge, J. M., et al. (2019). Trends in U.S. Adolescents' Media Use: The Rise of Digital Media and the Decline of Reading. Psychology of Popular Media Culture.